

Nr 72.

Av herr von Friesen m. fl., om viss ändring i lagen angående fredande av naturminnesmärken, m. m.

I lagen angående naturminnesmärkens fredande den 25 juni 1909 stadgas att kostnaden för i länsstyrelsens kungörelser och i tidning i orten införd kungörelse, innan beslut om fridlysning meddelas, skall gäldas av sökanden.

Detta stadgande har i betydande mån motverkat lagens syftemål. Oftast äro ägarna till naturminnesmärken visserligen villiga att lämna sitt medgivande till fridlysning, men äro samtidigt av ekonomiska eller principiella skäl obenäga att själva gälda den med fridlysningen förenade kungörelsekostnaden. »Om jag avhänder mig och till staten överlåter äganderätten till ett efter mina ekonomiska förhållanden ganska värdefullt träd, som dessutom står till hinder för åkerbruk, gräsväxt och ungskog och som därför borde avverkas, skall jag väl rimligtvis icke dessutom gälda kostnad.»

De fall, då ägaren erlagt kostnaden eller någon välvillig mecenat trätt emellan, äro fåtaliga i förhållande till vad som bort göras. Flerhundraåriga jätte-träd, vilka räknats till ortens sevärdheter, hava fallit för yxan. Exempel finnas på att skogsägare, som under de senaste årens bränslebrist ålagts att avverka en viss kvantitet ved, hellre fällt nämnda slags träd än att genom välbehövlig gallring i närliggande ungskog uttaga motsvarande virkesmassa. Även geologiska formationer hava raserats. Det sorgligaste exemplet härpå är den Uddevalla stad tillhöriga skalgrusbanken, som ännu för några år sedan var utan motsvarighet i världen; den har utnyttjats till hönsfoder; den ringa återstod, som av naturvetenskapliga skäl är värd att bevaras, kommer kanske även den att inom kort tillhöra sagan.

Det är nödvändigt att fortast möjligt rädda det ur historiska, estetiska och vetenskapliga synpunkter värdefullaste av vad som finnes kvar av träd och geologiska formationer m. m. Men för att detta skall kunna ske, måste staten träda emellan. Det är icke allenast ors- utan även riksintressen som stå på spel. Vår nu levande upplysta generation bör behandla naturen på ett sätt som icke lämnar rum för berättigat klander från våra efterkommandes sida.

Följande åtgärder böra enligt uppgifter från sakkunnigt håll vidtagas:

1) Först och främst och ju förr dess hellre måste lagen om naturminnesmärkens fredande den 25 juni 1909 ändras så, att staten genom vederbörande länsstyrelser skall själv gälda kungörelsekostnaderna.

2) För utmärkning av fridlysta naturminnesmärken erfordras på ståndare på järn fastsatta gjutjärnstavlor med inskription: »Naturminnesmärke. Fridlyst enligt lag.» För varje naturminnesmärke erfordras vanligen en, ibland två, sällan flera sådana tavlor. Tavlorna böra tillhandahållas kostnadsfritt hos länsstyrelserna.

3) För att på ort och ställe företaga undersökning och uppgöra en beskrivning av naturminnesmärkena före fridlysningen, i den mån sådant ej redan skett, och för att på kartskisser utmärka plats och belägenhet, ävensom för uppsättning av tavlorna på behörigt sätt efter fridlysningen, allt verkställt av sakkunnig person, böra anslag lämnas till resekostnader, traktamenten och transport av tavlor etc.

Åberopande det anförda hemställa vi,

dels att riksdagen ville besluta sådan ändring av lagen om naturminnesmärkens fredande den 25 juni 1909 att staten skall gälda kostnaderna för kungörelserna samt för tavlor och deras uppsättning;

dels även att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande anslag till resekostnader i samband med fridlysning av naturminnesmärken.

Stockholm den 17 januari 1944.

Bertil von Friesen.

Ivar Sefve.

Wald. Svensson.

Harald Hallén.

Bj. Holmgren.
